

Список літератури

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій: Закон України від 9 липня 2022 року № 2389-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/2389-20#n365> (дата звернення: 22.09.2025).
2. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 №156-VIII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (дата звернення: 22.09.2025).
3. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-п#Text> (дата звернення: 18.09.2025).
4. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/247566248> (дата звернення: 22.09.2025).
5. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року: Закон України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (дата звернення: 22.09.2025).
6. Про оцінку впливу на довкілля» (EIA): Закон України від 23.05.2017 № 2059-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text> (дата звернення: 22.09.2025).
7. Про стратегічну екологічну оцінку: Закон України від 20.03.2018 № 2354-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text> (дата звернення: 22.09.2025).
8. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> (дата звернення: 22.09.2025).
9. Про управління відходами: Закон України від 20.06.2022 № 2320-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text> (дата звернення: 22.09.2025).
10. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 22.09.2025).
11. Програма дій «Порядок денний на ХХІ століття»: конференція ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро (Саміт «Планета Земля», 1992 р.): пер. з англ. 2-ге вид. Київ: Інтелсфера, 2000. 360 с.
12. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 22.09.2025).

РОЛЬ ЕНЕРГЕТИЧНИХ СПІЛЬНОТ У ДОСЯГНЕННІ ЦІЛЕЙ ЕНЕРГЕТИЧНОГО ПЕРЕХОДУ ЄС ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД

Сиромолот Едуард Анатолійович

аспірант кафедри державного управління,
публічного адміністрування та економічної політики
Харківській національний економічний університет
ім. С. Кузнеця
м. Харків, Україна

Серед пріоритетів забезпечення національної безпеки України є пріоритети продовження європейської інтеграції та суспільного розвитку [1], і актуальним викликом регіонального розвитку України є неготовність системи управління регіональним розвитком до процедур та кращих практик ЄС[2].

Однією із кращих практик ЄС є участь його громадян у створенні моделі забезпечення доступного, надійного і сучасного енергопостачання, що є 7-мою ціллю сталого розвитку [3] та пріоритетом територіального порядку денного ЄС, яку на нашу думку необхідно поширювати серед громад України в умовах зруйнованої інфраструктури вироблення електроенергії внаслідок бойових дій та розпочатих процесів відновлення територій громад України.

Тому, метою даного дослідження є розгляд кращої практики участі громадян ЄС у проектах з відновлюваної енергії з метою поширення її серед громад України у контексті забезпечення сталого розвитку та європейської інтеграції.

Важливим пріоритетом у досягненні енергетичного переходу у Європейському Союзі є запланована до 2025 року участь щонайменше половини громадян ЄС у виробництві власної відновлюваної електроенергії через участь у створенні енергетичних спільнот як є бізнес-моделей, де громадяни спільно володіють та беруть участь у проектах відновлюваної енергії або енергоефективності[4].

У повідомленні Європейської комісії наголошується, що перехід на чисту енергію здійснюється за використання широкого спектру політики Енергетичного Союзу, який було створено у 2015 році з метою ефективного виконання нормативних актів, узгодженого фінансування, заохочення формування партнерства із зацікавленими сторонами з боку громадянського суспільства, регіонального та місцевого рівнів щодо енергетичного переходу у контексті комплексних енергетичних та кліматичних планів, щоб вони адекватно відповідали потребам різних територій Європейського Союзу [5].

Про значення енергетичних спільнот у розвитку політики відновлюваної енергії Європейського Союзу відображено у Пакеті ЄС щодо чистої енергії Європейського Союзу, опублікованою представниками Центру передових досліджень імені Роберта Шумана Європейського університетського інституту [6], де наведена суттєва інформація що енергетичні спільноти є юридичними особами, які: функціонують на добровільній та відкритій участі, ефективного контролю її членами; - є фізичними особами, місцевими органами влади, включаючи муніципалітети, або малими підприємствами; - мають мету у забезпеченні екологічної, економічної та соціальної вигоди для громади і своїх членів або місцевим районам; - працюють не для отримання фінансового прибутку; - можуть займатися виробництвом, зокрема з відновлюваних джерел, розподілом, постачанням, споживанням, агрегацією, накопиченням енергії, послугами з енергоефективності або послугами заряджання електромобілів, або надавати інші енергетичні послуги своїм членам.

Стратегія розвитку Енергетичного Союзу [7] направлена на забезпечення споживачів Європейського Союзу, включаючи домогосподарства та підприємства, безпечну, сталу, конкурентоспроможну та доступну енергію у п'яти вимірах (табл. 1).

Енергетичний Союз функціонує на підставі регламенту, в якому визначені євроінтеграційні завдання у напрямку фундаментальної трансформації енергетичної системи Європи та його місія у перетворенні Європейського Союзу на провідний регіон для інновацій, інвестицій, зростання та соціально-економічного розвитку.

Управління розвитком Енергетичного Союзу базується на застосуванні принципу багатосторонності міждержавного управління європейською інтеграцією держав членів Європейського Союзу, на національному рівні через прийняття кліматичних програм та планів з відновлюваної енергії та енергоефективності і включення регіонального та місцевого рівня для формування постійного багаторівневого енергетичного діалогу, об'єднуючи місцеві органи влади, організації громадянського суспільства, бізнес-спільноту, інвесторів та інших відповідних зацікавлених сторін для обговорення різних аспектів енергетичної та кліматичної політики Європейського Союзу.

Таблиця 1 – Характеристика вимірів Енергетичного Союзу

Назва виміру Енергетичного Союзу	Характеристика виміру Енергетичного Союзу
1. Безпека, солідарність та довіра	Диверсифікація джерел енергії в Європі та забезпечення енергетичної безпеки через солідарність та співпрацю між країнами Європейського Союзу
2. Повністю інтегрований внутрішній енергетичний ринок	Забезпечення вільного потоку енергії через Європейський Союз завдяки належній інфраструктурі та без технічних чи регуляторних бар'єрів
3. Енергоефективність	Підвищення енергоефективності зменшить залежність від імпорту енергії, зменшить викиди та сприятиме створенню робочих місць і зростанню
4. Дії щодо зміни клімату, декарбонізація економіки	Європейський Союз прагне швидко ратифікувати Паризьку угоду та зберегти своє лідерство у сфері відновлюваної енергетики
5. Дослідження, інновації та конкурентоспроможність	Підтримка проривів у низьковуглецевих та чистих енергетичних технологіях шляхом пріоритезації досліджень та інновацій для стимулювання енергетичного переходу та підвищення конкурентоспроможності

Європейська Комісія, як один із фундаторів Енергетичного Союзу, наполягає на пріоритетності дій у сфері створення інтегрованого механізму управління політикою в галузі енергетики та клімату Європейського Союзу на період до 2030 року.

Таким чином, ми можемо визначити енергетичний перехід ЄС як один із важливих євроінтеграційних процесів міждержавного управління європейською інтеграцією та удосконалення євроінтеграційного механізму публічного управління розвитком територій на прикладі формування політики управління галуззю енергетики та клімату і створення енергетичних спільнот як функціональних типів територій за економічними критеріями у сфері відновлюваної енергетики за участю мешканців території, представників громад та регіонів на принципах багатосторонності та його територіального впливу законодавчих нормативно правових документів на регулювання політики у галузі енергетики та клімату Європейського Союзу, впровадження доброго врядування у контексті існуючих практик діючих енергетичних спільнот, створення відповідного інструментарію, проведення оцінювання та звітування для удосконалення євроінтеграційного механізму Європейського Союзу у галузі енергетики та клімату тощо.

Один із прикладів удосконалення євроінтеграційного механізму публічного управління розвитком територій у сфері енергетичного переходу є створення 16 червня 2025 року Робочої групи Енергетичного союзу з числа високопоставлених представників Комісії та країн ЄС з метою посилення міждержавної координації та управління в рамках Енергетичного Союзу для вирішення проблем, пов'язаних з формуванням колективної енергетичної системи ЄС[8].

Генеральний директорат Європейської комісії з питань регіональної та міської політики 14 липня 2021 року запропонував ініціативу «Транскордонні енергетичні спільноти» в рамках місії Європейської комісії «Транскордонні регіони для Європейської зеленої угоди», яка бере свій початок зі звіту «Прикордонні регіони ЄС: живі лабораторії європейської інтеграції», опублікованого 14 липня 2021 року. Асоціація європейських прикордонних регіонів та Транскордонна операційна місія, як стейкхолдери цієї ініціативи, пропонують фінансову та технічну підтримку місцевим суб'єктам у прикордонних регіонах для ініціювання та зміцнення розвитку транскордонних енергетичних спільнот шляхом реалізації різних пілотних заходів[9].

На наш погляд, для реалізації вищеназваної ініціативи було розроблено інструментарій публічного управління розвитком прикордонних територій у сфері розвитку

енергетичних спільнот у складі наступних інструментів, а саме: «Довідник з транскордонних енергетичних співтовариств», «Конкурс пропозицій транскордонних енергетичних співтовариств», «Методологія для мобілізації енергетичних спільнот». Суттєві особливості функціонування енергетичних спільнот у транскордонному вимірі сформульовані у контексті базового визначення енергетичних спільнот, як групи людей, які організовуються для розробки спільного проекту, пов'язаного з енергетикою.

Так, транскордонне енергетична спільнота повинна мати види діяльності транскордонного характеру, а квазітранскордонне енергетичне спільнота функціонує у просторі спільного управління, фінансування як прикордонне партнерство.

Важливими інструментом територіального впливу на розвиток енергетичних спільнот ЄС є Європейська мережа енергетичних спільнот, яка охоплює 2500 енергетичних спільнот з усієї Європи та 2 мільйонів їхніх громадян з існуючою базою даних щодо кращої практики доброго врядування енергетичними спільнотами[10].

Отже, енергетичні спільноти мають суттєвий вплив на управління розвитком територій ЄС, у тому числі транскордонних територій, приймаючи безпосередню участь у формуванні політики енергетичного переходу ЄС на принципах багатосторонності та доброго врядування і у відповідності до цілей сталого розвитку.

Перспективами подальших досліджень є розробка інструментарію впровадження європейської практики створення енергетичних спільнот для забезпечення сталого розвитку та комплексного відновлення територій громад України.

Список літератури

1. Стратегія національної безпеки України: Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n12> (дата звернення: 25.09.2025).
2. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова КМУ від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.09.2025).
3. 17 Цілей сталого розвитку. URL: <https://globalcompact.org.ua/tsili-stijkogo-rozvytku/> (дата звернення: 25.09.2025).
4. LICHT – a methodology for mobilising energy communities. URL: <https://www.rescoop.eu/uploads/rescoop/downloads/LICHT-methodology.pdf> (дата звернення: 25.09.2025).
5. Clean Energy For All Europeans. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016DC0860> (дата звернення: 25.09.2025).
6. About the Robert Schuman Centre. URL: <https://www.eui.eu/en/academic-units/robert-schuman-centre-for-advanced-studies/about-the-robert-schuman-centre> (дата звернення: 25.09.2025).
7. Energy union. URL: https://energy.ec.europa.eu/strategy/energy-union_en (дата звернення: 25.09.2025).
8. Energy Union Task Force. URL: https://energy.ec.europa.eu/strategy/energy-union/energy-union-task-force_en (дата звернення: 25.09.2025).
9. Cross border energy communities. URL: <https://border-energy-communities.eu/> (дата звернення: 25.09.2025).
10. The REScoop model. URL: <https://www.rescoop.eu/the-rescoop-model> (дата звернення: 25.09.2025).